

ТЕМА 10

МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА ТА ЇЇ МЕХАНІЗМИ

*Кейнс подарував демократичному капіталізму новий
строк життя... укріпив це суспільство, коли
йому загрозувала смертельна небезпека
(С. Харріс)*

1. Сукупний попит та сукупна пропозиція.
2. Класична та марксистська теорії макроекономічної рівноваги.
3. Кейнсіанська теорія та її основні складові:
 - а) споживання, інвестиції та чинники, які на них впливають;
 - б) мультиплікатор, “парадокс ощадливості”.
4. Держава як суб’єкт сукупного попиту. Фіскальна політика.

Основна література

1. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. – К., 2006. – (Глава 13, 16-17 – с. 273-285, 321-369).
2. Воробйов Є.М. та ін. Економічна теорія: Посібник вищої школи / Під заг. ред. Є.М.Воробйова. – Харків; Київ, 2001. – (Глава 25 – с. 508-537).
3. Палехова В.А. Макроекономіка. – Миколаїв, 2005. – (Тема 4 – с. 122-157).
4. Панчишин С. Макроекономіка. – К., 2001. – (Тема 4, 7, 8 – с. 98-140, 221-295).

Додаткова література

1. Базелер У., Сабов З., Хайнрих Й., Кох В. Основы экономической теории: принципы, проблемы, политика. Германский опыт и российский путь. – СПб., 2000. – (Глава 12 п.1 – с. 306-328).
2. Камаев В.Д. и колл. авт. Экономическая теория: Учебник. – М., 1998. – (Раздел III – с. 275-299, 369-414).
3. Курс экономической теории / Под ред. М.Н.Чепурина, Е.А.Киселевой. – Киров, 2002. – (Глава 18 – с. 380-413).

4. Семюелсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка. – К., 1995. – (Розділ 7, 8, 9 – с. 156-232).
5. Теоретическая экономика. Политэкономия: Учебник для вузов / Под ред. Г.П.Журавлевой и Н.Н.Мильчаковой. – М., 1997. – (Глава 14, 15 – с. 225-246, 246-258).
6. Хейне П. Экономический образ мышления. – М., 1997. – (Глава 16, 18 – с. 513-530, 563-583).
7. Экономика: Учебник / Под ред. А.И.Архипова, А.Н.Нестеренко, А.К.Большакова. – М., 1999. – (Глава 10 – с. 238-267, глава 12 – с. 321-328).
8. Экономическая теория (политэкономия): Учебник / Под общей ред. акад. В.И.Видяпина, акад. Г.П. Журавлевой. – М., 1999. – (Глава 28 – с. 373-385).

Основні категорії

Закон Сея, функція споживання, функція заощадження, середня і гранична схильність до споживання, середня і гранична схильність до заощадження, “кейнсіанський хрест”, мультиплікатор, парадокс ощадливості, фіскальна (дискреційна) політика, автоматичні стабілізатори.

Контрольні завдання

1. Як невідповідність між сукупним попитом і сукупною пропозицією впливає на цикл ділової активності?
2. На початку 70-х років минулого століття країни – члени ОПЕК (організація країн-експортерів нафти), використовуючи свою ринкову владу, вирішили ввести ембарго на транспортування нафти до деяких західних країн, у тому числі й до Сполучених Штатів. Спочатку мотивом виступали суто політичні міркування (США намагалися домовитися з Ізраїлем щодо їх спільних позицій відносно арабських країн, які і склали основну частину членів ОПЕК). Але згодом вони зрозуміли, що мають реальну економічну владу: ціни на нафту суттєво підскочили. Як можна описати явище, що сталося? Яке відношення воно має до сукупної пропозиції та макроекономічної рівноваги?
3. Куди буде зсуватися крива сукупного попиту внаслідок різкого підвищення дефіциту бюджету? Проілюструйте графічно. Як називається вказане явище?
4. Чим принципово відрізняються погляди на ринкову економіку та її майбутнє класиків, марксистів та кейнсіанців?

5. У таблиці наведені чинники, які впливають на певні компоненти сукупного попиту. Вкажіть у другій колонці відповідний компонент сукупного попиту, а в третій – характер його зміни:

Чинники	Компонент сукупного попиту	Зміни
1. Зростання населення	Споживання	Збільшення
2. Підвищення індивідуальних податків		
3. Відкриття більш дешевого способу виготовлення чавуну з залізної руди		
5. Підвищення ставки позичкового відсотка		
5. Очікування інфляції		
6. Збільшення витрат держави на освіту		

6. “Погляди будь-якої людини на соціальну значущість заощаджень залежать від того, якої точки зору на макроекономіку вона притримується – кейнсіанської чи класичної”. Ви згодні?
7. Чому Дж.Кейнс називав свою макроекономічну теорію загальною теорією?
8. Чому “парадокс ощадливості” проявляється за умов неповної зайнятості? Що відбувається, коли населення починає заощаджувати в умовах економічного підйому та інфляції?
9. Як графічно виглядає функція сукупних витрат? Що визначає нахил функції сукупних витрат? Чим вона відрізняється від функції сукупного попиту? Які компоненти сукупних витрат?
10. Як визначається рівноважний рівень споживання? Як пояснюється відрізок функції сукупних витрат до точки перетину з плановими витратами та після неї?
11. Доведіть, що сума граничних схильностей до споживання та заощадження так само, як і сума середніх схильностей до споживання та заощадження, дорівнює 1.
12. Як зміни на певну величину державних видатків або валових інвестицій впливають на національну економіку? Що таке мультиплікатор? У чому сутність його дії?

13. В економіці країни Споживанії, національний дохід та споживання співвідносяться таким чином:

<i>Національний дохід</i>	<i>1500</i>	<i>1600</i>	<i>1700</i>	<i>1800</i>	<i>1900</i>
<i>Споживання</i>	<i>1325</i>	<i>1420</i>	<i>1515</i>	<i>1610</i>	<i>1705</i>

Порахуйте національні заощадження при кожному рівні доходу. Яка гранична схильність до заощадження у Споживанії? Якщо національний дохід зросте до 2000, як зміниться споживання?

14. Яка політика швидше за все знизить безробіття: а) підвищення податків; б) збільшення державних асигнувань на воєнну техніку; в) зменшення податків; г) зменшення витрат на будівництво нових доріг?
15. Чому існує велика різниця між фіскальною політикою на папері та в дійсності? Як кожен з наведених факторів буде впливати на обсяг інвестицій в економіку: а) зростання витрат на придбання, експлуатацію та обслуговування обладнання; б) зниження податків на підприємців; в) технологічні зрушення; г) низький рівень наявного основного капіталу; д) покращання політичного клімату; е) ускладнення в міжнародній обстановці; є) зростання кількості населення; ж) підвищення курсів акцій на фондовій біржі.
16. У більш стабільній економіці державна політика є менш ефективною (зміни у державних видатках не надто стимулюють економіку); в економіці, схильній до криз, уряд впливає на її стан більш ефективно. Поясніть цю закономірність.
17. Що було причиною Великої депресії? Чому економічний спад продовжувався цілих 4 роки? Чому падіння йшло такими швидкими темпами? Чому рівень безробіття лишався високим усі 30-ті роки? Чому реальний ВВП досяг рівня 1929 року лише в 1939 році? Чому після Другої світової війни не відбулося жодного спаду, хоча б віддалено схожого на Велику депресію? (Зважте, що серед економістів немає єдності у відповіді на ці питання.) (Дайте відповідь письмово.)

Тестові завдання

1. Крива сукупного попиту відбиває відношення між:
- а) рівнем цін і виробленим ВВП у реальному вираженні;
 - б) рівнем цін та сукупними видатками на купівлю товарів та послуг;

- в) рівнем цін, який визначають покупці, і рівнем цін, що задовольняє продавців;
 - г) обсягами виробленого і спожитого ВВП?
2. Від'ємний нахил кривої сукупного попиту визначається такими чинниками:
- а) швидкістю обороту грошей;
 - б) ефектом багатства;
 - в) реальним обсягом доходу;
 - г) всі відповіді вірні?
3. Підвищення добробуту споживачів буде зсувати криву сукупного попиту:
- а) ліворуч;
 - б) праворуч;
 - в) не впливає на сукупний попит;
 - г) немає вірної відповіді?
4. Очікувані прибутки підприємств зсувають криву сукупної пропозиції:
- а) ліворуч;
 - б) праворуч;
 - в) або ліворуч, або праворуч;
 - г) немає вірної відповіді?
5. Інфляція характерна для:
- а) кейнсіанського відрізка при стимулюванні сукупного попиту;
 - б) класичного відрізка при стимулюванні сукупного попиту;
 - в) усіх відрізків кривої сукупної пропозиції;
 - г) немає вірної відповіді?
6. Горизонтальний відрізок кривої сукупної пропозиції демонструє:
- а) економіку під час зростання;
 - б) економіку під час спаду;
 - в) сталий обсяг ВВП;
 - г) перехідний етап в економіці?
7. Різкі коливання у змінах споживчих та інвестиційних витратах називаються:
- а) шоком попиту;
 - б) шоком пропозиції;
 - в) макроекономічною рівновагою;
 - г) немає вірної відповіді?
8. “Кейнсіанський хрест” – це:

- а) діаграма, яка визначає рівень рівноваги економічної системи як точки перетину графіка функцій планових витрат та графіка автономних витрат;
 - б) графічне зображення зв'язку норми процента та інвестицій;
 - в) графічна інтерпретація зв'язку між нормою відсотка та національним доходом за умови рівноваги на ринку товарів;
 - г) графічна інтерпретація зв'язку між нормою процента та національним доходом за умови рівноваги на ринку грошей?
9. Дж.М.Кейнс розглядав економіку переважно з точки зору:
- а) сукупної пропозиції;
 - б) заощаджень;
 - в) сукупного попиту;
 - г) інфляції?
10. За Дж.М.Кейнсом, макроекономічна рівновага може встановитися:
- а) тільки під час підйому;
 - б) тільки під час спаду;
 - в) у будь-якій фазі економічного циклу;
 - г) немає вірної відповіді?
11. Ефективний попит – це:
- а) попит, за якого досягається найвища ефективність в економіці;
 - б) попит, який повністю задовольняється сукупною пропозицією;
 - в) попит у точці перетину кривої інвестицій та кривої сукупної пропозиції;
 - г) всі відповіді вірні?
12. Основний психологічний закон відображає:
- а) пропорційну залежність між доходом і споживанням;
 - б) прогресивну залежність між доходом і споживанням;
 - в) спадну залежність між доходом і споживанням;
 - г) пропорційну залежність між доходом і заощадженнями?
13. Гранична схильність до споживання являє собою:
- а) співвідношення споживання та доходу кінцевого використання;
 - б) співвідношення заощаджень та доходу кінцевого використання;

- в) співвідношення приросту споживання до приросту доходу кінцевого використання;
 - г) співвідношення приросту заощаджень до приросту доходу кінцевого використання?
14. Сума граничної схильності до споживання та граничної схильності до заощадження:
- а) дорівнює доходу кінцевого використання;
 - б) дорівнює 1;
 - в) дорівнює 0;
 - г) дорівнює середній схильності до споживання?
15. Заощадження є джерелом інвестицій. Якщо інвестиції залежать від ставки позичкового відсотка, то заощадження:
- а) теж залежать від ставки позичкового відсотка;
 - б) залежать від доходу кінцевого використання;
 - в) залежать від уподобань споживача;
 - г) є суто випадковою величиною в економіці?
16. Залежність між інвестиціями та нормою прибутку є:
- а) прямою;
 - б) зворотною;
 - в) характеризується динамікою норми позичкового відсотка;
 - г) від'ємною?
17. На графіку “кейнсіанського хреста” заощадження до точки перетину планових та фактичних витрат є:
- а) позиками;
 - б) інвестиціями в економіку;
 - в) величиною доходу кінцевого використання;
 - г) немає вірної відповіді?
18. Умовою макроекономічної рівноваги, за Дж.М.Кейнсом, є:
- а) рівність граничної схильності до споживання та граничної схильності до заощаджень;
 - б) рівність середньої схильності до споживання та середньої схильності до заощаджень;
 - в) рівність споживання та заощаджень;
 - г) рівність заощаджень та інвестицій?
19. Мультиплікатор інвестицій є відношенням:
- а) граничної схильності до споживання та граничної схильності до заощадження;
 - б) приросту національного доходу до приросту інвестицій;

- в) граничної схильності до споживання та приросту інвестицій;
 - г) одиниці до граничної схильності до споживання?
20. “Парадокс заощаджень” свідчить, що:
- а) під час очікування інфляції люди починають більше споживати;
 - б) під час підйому заощадження знецінюються;
 - в) під час спаду зростання заощаджень ще більше поглиблює спад;
 - г) немає вірної відповіді?
21. Фіскальна політика держави реалізується за допомогою таких інструментів:
- а) грошова маса та ставка позичкового відсотка;
 - б) податки та грошова маса;
 - в) податки та ставка позичкового відсотка;
 - г) податки та державні видатки?
22. Стимулююча фіскальна політика передбачає:
- а) збільшення податків та державних видатків;
 - б) покриття дефіциту бюджету за рахунок збільшення податків;
 - в) зменшення податків та збільшення державних видатків;
 - г) зменшення державних видатків та зменшення податків?
23. Недоліки впровадження фіскальної політики полягають у тому, що:
- а) проходить певний проміжок часу між тим, коли заходи затверджуються на найвищому рівні та впроваджуються в життя;
 - б) важко визначити фазу економічного циклу;
 - в) політики голосують переважно за стимулюючу фіскальну політику, щоб бути переобраними на наступних виборах;
 - г) всі відповіді вірні?